

УДК 373.2.011.3-051-057.164:005.336.2
DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.1.4>

Валентина ВЕРТУГІНА

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська 18/2, м. Київ, Україна, 04116
ORCID: 0000-0002-8294-9193

Вероніка СМІШЛЯЄВА

студентка, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська 18/2, м. Київ, Україна, 04116
ORCID: 0000-0001-7453-3422

Бібліографічний опис статті: Вертугіна, В., Смишляєва, В. (2022). Формування фахової компетентності помічників вихователів: реалії та перспективи. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 1, 25–30, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.1.4>

**ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОМІЧНИКІВ ВИХОВАТЕЛІВ:
РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

У статті акцентовано увагу на готовності помічників вихователів до взаємодії з дітьми дошкільного віку та партнерської взаємодії з педагогами в ЗДО, підкреслено важливість дотримання ними своїх посадових обов'язків. Розкрито сутність поняття «фахова компетентність» на основі аналізу наукових досліджень. Уточнено, що проблему підготовки майбутнього вихователя до професійної діяльності досліджують українські науковці: Г. Беленька, Ю. Волинець, Л. Козак, О. Коваленко, Л. Машикіна, Т. Пономаренко, Н. Стаднік, Т. Теличко та ін. Проте, на жаль, немає досліджень щодо підготовки помічників вихователів до роботи з дітьми в закладі дошкільної освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що порушується питання формування фахової компетентності помічників вихователів. Визначено, що фахова компетентність помічника вихователя – це його готовність до теоретичної педагогічної обізнаності та вміння застосовувати ці знання на практиці.

Представлено результати спостереження за діяльністю помічників вихователів і виконанням ними своїх посадових обов'язків. Визначено, що певна частина помічників вихователів не обізнана зі своїми посадовими обов'язками, а деякі не дотримуються їх або виконують не зовсім якісно.

Репрезентовано результати анкетування помічників вихователів щодо готовності до роботи в умовах закладу дошкільної освіти та визначено рівень їх фахової компетентності. Зазначено, що в майже в 50% помічників вихователів низький рівень сформованості фахової компетентності, у 35% – середній, а у 15% – високий. Уточнюємо, що високий рівень мають помічники вихователів, які навчаються в педагогічних ЗВО.

Окреслено напрями формування фахової компетентності помічників вихователів, як-от мотиваційний, інформаційний (когнітивний), практичний (діяльнісний). З метою реалізації цих напрямів розроблено вебсайт.

Визначено перспективи подальших досліджень, спрямованих на взаємодію з керівниками закладів дошкільної освіти щодо заохочення помічників вихователя до формування фахової компетентності (вступ до педагогічного закладу вищої освіти, залучення до педагогічної роботи); на вдосконалення інформаційної сторони вебсайту; на розробку нових блоків (рубрик); на визначення ефективності розробленого вебсайту.

Ключові слова: взаємодія з дітьми, діти дошкільного віку, готовність, заклад дошкільної освіти, фахова компетентність, обов'язки, помічники вихователів.

Valentyna VERTUHINA

Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Lecturer at the Department of Preschool Education, Borys Hrinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8294-9193

Veronika SMYSHLYAYEVA

Student, Borys Hrinchenko Kyiv University, Bulvarno-Kudryavska str., 18/2, Kyiv, Ukraine, 04116
ORCID: 0000-0001-7453-3422

To cite this article: Vertuhina, V., Smyshlyaeva, V. (2022). Formuvannia fakhovoi kompetentnosti pomichnykiv vykhovateliv ZDO [Formation of professional competence of assistants of educators of ZDO]. Acta Paedagogica Volynienses, 1, 25–30, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.1.4>

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS' ASSISTANTS: REALITIES AND PROSPECTS

The article emphasizes the readiness of assistant educators to interact with preschool children and partnerships with teachers in the school, in particular, emphasizes the importance of their compliance with their job responsibilities. The essence of the concept of "professional competence" based on the analysis of scientific research is revealed. It is specified that the problem of preparing a future educator for professional activity is studied by Ukrainian scientists: G. Belenka, Y. Volynets, L. Kozak, O. Kovalenko, L. Mashkina, T. Ponomarenko, N. Stadnik, T. Telychko and others. However, unfortunately, there is no research on the training of assistant educators to work with children in preschool education.

The scientific novelty of the study is that it raises the issue of forming the professional competence of assistant educators. It is determined that the professional competence of the assistant educator is his readiness for theoretical pedagogical knowledge and the ability to apply this knowledge in practice.

The results of monitoring the activities of assistant educators and their performance of their duties are presented. It has been identified that some caregivers are unaware of their job responsibilities, and some do not follow them or perform poorly.

The results of the questionnaire of assistant educators on readiness to work in a preschool institution are presented and the level of their professional competence is determined. It is noted that almost 50% of assistant educators have a low level of professional competence, 35% – a medium level, and 15% have a high level. We specify that the level of assistants of educators who study in pedagogical free educational institutions has a high level.

The directions of formation of professional competence of assistant educators motivational, informational (cognitive), practical (activity). In order to implement these areas, a website was developed.

The prospects of further research aimed at cooperation with the heads of preschool education institutions to encourage educators' assistants to form professional competence (admission to a pedagogical institution of higher education, involvement in pedagogical work); to improve the information side of the website; to develop new blocks (headings); to determine the effectiveness of the developed website.

Key words: interaction with children, preschool children, readiness, preschool education institution, professional competence, responsibilities, assistant educators.

Актуальність проблеми. Питання підвищення якості фахової підготовки педагогів, зокрема вихователів закладу дошкільної освіти, в сучасних умовах розвитку освіти в Україні є актуальним. Важливим кроком у цьому напрямі було затвердження Міністерством економіки України професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021 р.), в якому чітко визначено загальні і професійні компетентності вихователя ЗДО [Profesiynny standart, 2021]. Зазначимо, що в цьому документі серед набутих вихователем умінь і навичок виокремлюється партнерська взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, до яких належать і помічники вихователів (Закон України «Про дошкільну освіту», ст. 27). На жаль, помічники вихователів не належать до категорії педагогічних працівників. У класифікаторі професій ДК 003:2010 помічники вихователів визначаються як «працівники, що забезпечують піклування та догляд за дітьми». Проте, на нашу думку, особи, які працюють із дітьми дошкільного віку, повинні мати певні знання щодо вікових та індивідуальних особливостей їх розвитку, адже вони протягом восьми годин перебувають

поряд із дітьми, з ними діти постійно взаємодіють, вони, як і вихователі, є прикладом для наслідування. У помічників вихователів мають бути сформовані вміння, навички спілкування з дітьми. Наші спостереження за взаємодією між дітьми і помічниками вихователів та бесіди з батьками дітей показали, що діти часто копіюють їхню поведінку, мову, настрій. Уважаємо, що серед пріоритетних завдань сучасного етапу розвитку дошкільної освіти, спрямованих на підвищення її якості, є розв'язання актуальної проблеми щодо формування фахової компетентності помічників вихователів ЗДО, підвищення їх здатності до саморозвитку.

Мета статті – порушити питання щодо формування фахової компетентності помічників вихователів закладу дошкільної освіти, окреслити ймовірні напрями реалізації означеного питання.

Більшість фахівців дошкільної освіти, як-от А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, Н. Голота, Н. Лисенко, М. Машовець, Т. Поніманська та інші, зауважують, що підготовка педагогів має задовольняти вимоги сучасності, адже дошкільна освіта – це основа, саме те підґрунтя, від якого

залежить майбутнє маленької особистості, тому ми переконані, що пошук напрямів формування фахової компетентності помічників вихователів є необхідним аспектом у нашій роботі.

Результати досліджень поняття «компетентність» дають змогу зробити висновок, що цей термін не є новим. Так, в «Українській малій енциклопедії» визначається поняття «компетентність» як «належне знання цієї речі, що дає право видавати про неї той чи інший осуд, братися за виконання того чи іншого проєкту» (Українська мала енциклопедія, 1960). Визначення, детермінація цього поняття відповідає дійсності навіть у двадцять першому столітті.

Аналізуючи дослідження представників сучасної психологічної науки (І. Бех, Т. Григоренко, О. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна, Я. Коломинський, А. Реан, В. Сластьонін, І. Сиромятніков, В. Толочек та інші), зазначимо, що вони детермінують визначення «фахова компетентність» як синонім до визначення «професіоналізм».

Науковець Г. Беленька описує фахову компетентність педагога як «здатність виконувати завдання діяльності на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно значущих якостей, де провідними є любов до дітей, поєднані з комунікативністю, вимогливістю та емпатією» (Беленька, 2012). До критеріїв фахової компетентності дослідниця зараховує такі аспекти: мотиваційний (інтерес та позитивне ставлення до професійної діяльності), когнітивний (професійні знання), діяльнісний (професійні вміння), особистісно-професійний (професійно значущі якості).

Формування фахової компетентності в майбутніх педагогів у різних аспектах педагогічної діяльності досліджують такі українські вчені: Ю. Волинець, Л. Козак, О. Коваленко, Л. Машкіна, Т. Пономаренко, Н. Стаднік (Волинець, 2020; Коваленко, 2020; Стаднік, 2020).

Т. Теличко, аналізуючи наукові доробки Н. Довкуша, М. Скрипника, Л. Мінди щодо структури професійної компетентності майбутнього вихователя, зазначає, що «професійна компетентність майбутніх вихователів ЗДО структурно є сукупністю психолого-педагогічних знань, умінь, навичок та досвіду в єдності та взаємозв'язку духовних, ціннісних, інтерактивних і творчих виявів, особистісних якостей і мотивації» (Теличко, 2020).

Аналіз досліджень науковців (зокрема, О. Богініч) щодо фахової підготовки вихователів дає підстави визначити напрями формування фахової компетентності помічників вихователя: особистісний, міжособистісний, інноваційний (Богініч, 2008).

Уважаємо, що не зовсім справедливим із точки зору педагогічної науки є ігнорування проблеми формування фахової компетентності помічників вихователя. На жаль, окреслене питання не перебуває в центрі досліджень ні педагогів, ні психологів. На нашу думку, *фахова компетентність помічника вихователя* – це його готовність до теоретичної педагогічної обізнаності та вміння застосовувати ці знання в практичній діяльності.

У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти помічник вихователя є активним учасником освітнього процесу, який працює в парі з вихователем і своїм ставленням до дітей, своїми діями впливає на їхній розвиток, на формування базових якостей: самостійності, ініціативності, відповідальності, креативності, самосвідомості, самооцінки тощо. Ми опрацювали посадові інструкції помічників вихователів як безпосередньо в закладах дошкільної освіти, так і на сайтах ЗДО. Визначено, що своїм змістовим наповненням вони майже не відрізняються, є тільки деякі уточнення щодо роботи в різних типах ЗДО. Нас же цікавили ті аспекти, де помічники вихователів мали безпосередньо взаємодіяти з дітьми. Методом дослідження ми обрали спостереження за діяльністю помічників вихователів у ЗДО. Мета – виявити рівень обізнаності помічників вихователів зі своїми посадовими обов'язками і визначити виконання цих обов'язків. Спостереження проводилось у різних закладах ЗДО під час проходження виробничої педагогічної практики студентами. Усього брали участь 21 помічник вихователя. Проаналізуємо деякі з обов'язків помічників вихователів, зазначені в посадовій інструкції, і рівень їх виконання (Посадова інструкція, 2021).

1. *«Допомога вихователю в одяганні і роздяганні дітей на прогулянку, сон та інші заходи».*

На перший погляд, одягання дітей – простіше простого, буденність, звичність, що не потребує диплома, але не все так просто. По-перше, це мовленнєва взаємодія з дітьми, коли потрібно назвати одяг (плаття, штани, капюшон тощо), дії з ним (одягти, взути, застігнути); по-друге, соціальна

взаємодія, виховання взаємоповаги. Проте спостереження показали, що деякі помічники вихователів не тільки не знають послідовності одягання дітей, а й не розмовляють із ними; досить часто вони не вчать дітей самостійно одягатись, а одягають самі (аби швидше), що не сприяє розвитку самостійності.

Аналізуючи власний досвід та спостерігаючи за роботою вихователя, помічаємо, що часто помічник вихователя залишається в роздягальні один із дітьми на деякий час, а в цей час між дітьми може виникнути сварка. У цей момент потрібно швидко ухвалити рішення, щоб сварка не переросла в конфлікт (або ж її попередити). Не маючи педагогічного досвіду, деякі помічники вихователів не можуть запобігти виникненню цієї проблеми, доки не втрутиться вихователь.

2. *«Спільно з вихователем проводити роботу з виховання дітей (висуваючи загальні вимоги з указівкою на вихователя): прищеплювати культурно-гігієнічні навички під час уживання їжі, умивання, одягання тощо. Вчити дітей правильно сервірувати стіл, акуратно заправляти постіль».*

Великою проблемою є те, що більшість помічників вихователів, які ознайомлені зі своєю посадовою інструкцією, навіть не знають того, що прищеплення культурно-гігієнічних навичок під час уживання їжі, вмивання та одягання дітей є їхнім спільно з вихователем обов'язком. Спостереження за взаємодією вихователів і помічників вихователів показало, що вихователі часто не залучають помічників до виконання безпосередніх обов'язків. Трапляються випадки, коли вони наказовим тоном дають указівки, чим зайняти помічника вихователя. Щодо сервірування столу, то бувають відсутні серветки під час їжі, на столах стоять перші і другі страви до початку вживання їжі.

3. *«Допомагати вихователю в підготовці до занять та прибирати після них, допомагати розводити дітей за підгрупами на заняття».*

Аналізуючи реальний стан речей, більшість помічників вихователів сприймають цей акт як допомогу на добровільних засадах, а не частину своїх посадових обов'язків. Хоча варто зазначити, що частина помічників вихователів допомагають у веденні освітньої взаємодії, проте вони діють за вказівкою вихователя або інтуїтивно. Спостереження показує, що помічники вихователів допомагають прибирати мате-

ріал після проведення різних видів діяльності, проте не беруть участь у підготовці до них.

4. *«Під час виробничих заходів, що проводяться в тиху годину за участі вихователя, перебувати з дітьми».*

На жаль, ситуація з цим пунктом є аналогічною. Помічники вихователів часто говорять щодо цього фрази типу: «У мене обід», «Хочу відпочити та відволіктися», «Це не входить в мої обов'язки, мені за це не платять».

5. *«Замінювати вихователів, які захворіли, у разі необхідності».*

Це найважча, на наш погляд, діяльність, яка на практиці не трапляється зовсім. Помічник вихователя і вихователь завжди працюють у парі, у них є взаємна підтримка та допомога. Простежується невідповідність між обов'язками помічника вихователя, прописаними в інструкції, і його невідповідністю до заміни вихователя в разі його хвороби. Постає запитання щодо того, чи може особа, яка не має педагогічної освіти і в посадових обов'язках якої не прописана кримінальна відповідальність за збереження життя і здоров'я дітей, замінювати вихователя? Питання залишається відкритим.

Таких прикладів можна навести безліч. Це свідчить про те, що помічники вихователів часто не орієнтуються у своїх обов'язках. До того ж не будемо замовчувати того, що вони не дуже хочуть вникати в суть та старатись підвищувати свій рівень педагогічної обізнаності. Ситуація, як ми бачимо, досить неоднозначна, цю проблему потрібно вирішувати.

Окрім спостереження за діяльністю помічників вихователя та взаємодією з дітьми, нами проведено анкетування помічників вихователя. Анкетування проводилось через вайбер у гугл-формі. Брало участь 21 помічник вихователя. Питання анкети склались із трьох блоків: 1) питання, що висвітлюють когнітивний аспект; 2) питання, що висвітлюють мотиваційний аспект; 3) питання, що висвітлюють діяльнісний аспект.

Виявлено, що низький (критичний) рівень сформованості фахової компетентності помічників вихователів мають 12 (57%) респондентів; середній (задовільний) – 6 (28,5%); високий (достатній, професійний) – 2 (14,5%) (Рис. 1).

Задля формування фахової компетентності помічників вихователів ми розробили вебсайт, який включає такі три блоки: інформаційний,

Рівень сформованості фахової компетентності помічників вихователів

Рис. 1. Рівень сформованості фахової компетентності помічників вихователів

мотиваційний, практичний. Мета – здійснити методичний супровід помічників вихователів у світ педагогічної професії, мотивувати їх до саморозвитку, самовдосконалення та стимулювати їх до вступу в педагогічний ЗВО на спеціальність «Дошкільна освіта».

Уважаємо, що формування фахової компетентності помічників вихователів має заохочуватись керівниками ЗДО як морально (наприклад, вручення сертифікатів), так і матеріально (наприклад, премії).

Висновок. Проведене дослідження не вичерпує всієї проблеми формування фахової компетентності помічників вихователів у закладі дошкільної освіти. Є потреба в подальшому поглибленому вивченні цього напрямку. Помічники педагогів хоч і не є педагогічними працівниками, проте повинні мати уявлення про особливості розвитку дітей дошкільного віку та мають бути ознайомлені з методикою вза-

ємодії з ними. Потрібно розробляти програми підготовки цієї категорії працівників до роботи в закладі дошкільної освіти, адже ми виховуємо майбутнє нашої країни.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо в таких напрямках, як:

1. Взаємодія з керівниками ЗДО щодо заохочення помічників вихователя до формування фахової компетентності (вступ до педагогічного ЗВО, залучення до педагогічної роботи, проведення конкурсів серед помічників вихователів тощо).

2. Наповнення сторінок вебсайту новою інформацією щодо розвитку, виховання дітей дошкільного віку.

3. Розробка нових блоків (рубрик) вебсайту (наприклад, зворотний зв'язок).

4. Аналіз активності входження на сайт і визначення ефективності розробленого вебсайту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беленька Г.В. Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць*. 2017. № 17(60). С. 15–18.
2. Богінч О.Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2008. Випуск № 1. 2008. URL: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/.
3. Волинець Ю.О., Стаднік Н.В. Упровадження інформаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх дошкільних педагогів. *Народна освіта*. 2020. № 2(41). С. 1–5. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=6229.
4. Коваленко О.В., Лахман Д.О. Методичний супровід професійного розвитку педагогів закладу дошкільної освіти на основі диференційного підходу в умовах формування педагогічної команди. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*. 2021. № 23. С. 38–42. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37065>.

5. Козак Л.В. Технологічні основи підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти до інноваційної професійної діяльності. *Інноватика у вихованні*. 2021. № 13. С. 18–27.
6. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III : станом на 1 січ. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 28.01.2022).
7. Про затвердження Професійного стандарту за професією «Вихователь закладу дошкільної освіти» : наказ Міністерства економіки № 755-21 від 19.10.2021. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadskeobgovorennya/2021/07/01/Proyekt.prof.stand.Vykhov.ZDO.01.07.pdf> (дата звернення: 29.11.2021).
8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 21 листоп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 28.01.2022).
9. Теличко Т.В. Формування фахової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на засадах міждисциплінарного підходу : дис. ... докт. філос. пед. : 015. Мукачєво, 2021. 249 с. URL: <https://msu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/04/ДИСЕРТАЦІЯ-Теличко.pdf>.
10. Українська мала енциклопедія : 16 кн. : у 8 т. / проф. Є. Онацький. – Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. 1960. Т. 3, кн. VI : С. 696–697.

REFERENCES:

1. Bjeljenjka Gh. V. (2017) Formuvannja fakhovoji kompetentnosti majbutnikh pedagoghiv pid chas navchannja v universyteti [Formation of professional competence of future teachers while studying at the university]. *Onovlennja zmistu, form ta metodiv navchannja i vykhovannja v zakladakh osvity: zb. nauk. pracj.* no 17(60). pp. 15–18. (in Ukrainian)
2. Boghinich O. L. (2008) Shljakhy vdoskonalennja systemy pidghotovky fakhivciv doshkiljnoji osvity [Ways to improve the system of training preschool education]. *Pedagoghichna nauka: istorija, teorija, praktyka, tendenciji rozvytku*, vol. 1. Retrieved from: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/. (in Ukrainian)
3. Volynecj Ju. O., Stadnik N. V. (2020) Uprovadzhennja informacijnykh tekhnologhij u procesi profesijnoji pidghotovky majbutnikh doshkilnykh pedagoghiv [Introduktion of information technologies in the process of professional training of future preschool teachers] *Narodna osvita*, vol.2, no. 41, pp. 1–5, Retrieved from: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=6229. (in Ukrainian)
4. Kovalenko O. V., Lakhman D. O. (2021) Metodychnyj suprovit profesijnogho rozvytku pedagoghiv zakladu doshkiljnoji osvity na osnovi dyferencijnogho pidkhodu v umovakh formuvannja pedagoghichnoji komandy [Methodical support of professional development of teachers of preschool education institution on the basis of differential approach in the conditions of formation of pedagogical team]. *Ukrajinsjkyj psykhologho-pedagoghichnyj naukovyj zbirnyk. [Ukrainian psychological and pedagogical scientific collection]*, no.23, pp. 38–42. Retrieved from: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37065> (assessed 30 January 2022). (in Ukrainian)
5. Kozak L.V. (2021). Tekhnologhichni osnovy pidghotovky majbutnikh maghistriv doshkiljnoji osvity do innovacijnoji profesijnoji dijajlnosti [Technological bases of preparation of future masters of preschool education for innovative professional activity]. *Інноватика у вихованні*. vol. 13, tom 1, pp. 18–27. (in Ukrainian)
6. Pro doshkilnu osvitu: Zakon Ukrainy (2021) vid 11.07.2001 r. [6. On preschool education: Law of Ukraine of July 11, 2001] no. 2628-III. stanom na 1.01.2021 Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (accassed 28 January 2022). (in Ukrainian)
7. Pro zatverdzhennja Profesiinoho standartu za profesiieiu «Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity»: nakaz Ministerstva ekonomiky [7. On approval of the Professional standard for the profession «Educator of preschool education»: order of the Ministry of Economy] no. 755-21. vid 19.10.2021. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadskeobgovorennya/2021/07/01/Proyekt.prof.stand.Vykhov.ZDO.01.07.pdf> (in Ukrainian)
8. Pro osvitu : Zakon Ukrayiny vid 05.09.2017 r. [8. On education: Law of Ukraine] no. 2145-VIII. : stanom na 21_November_2021 Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accassed 28 January 2022). (in Ukrainian)
9. Telicnko T. V. (2021) Formuvannja fakhovoyi kompetentnosti maybutnikh vykhovateliv zakladiv doshkil'noyi osvity na zasadakh mizhdystyplinarnoho pidkhodu : dys. doktora filosofiyi v haluzi pedahohiky [Formation of professional competence of future educators of preschool institutions on the basis of interdisciplinary approach] / (PhD Thesis), Mukachevo: Mukachevo State University. (in Ukrainian)
10. Ukrainska mala entsyklopediia [Ukrainian small encyclopedia] (1960) t. 3, no.3, pp. 696-697. (in Ukrainian)